

European Research Council
Executive Agency

Established by the European Commission

Juhised Teaduspublikatsioonidele ja teadusandmetele avatud juurdepääsu põhimõtete rakendamiseks projektides, mida toetab Euroopa Teadusuuringute Nõukogu programmi Horisont 2020 raames.

Versioon 1.1

07. aprill 2017

Muudatuste ajalugu		
Versioon	Kuupäev	Muudatus
1.1.	07.04.2017	Juhendisse lisati link ECR andmehaldusplaani vormile (lk.2)

Avatud juurdepääs publikatsioonidele

Euroopa Teadusuuringute Nõukogu Teadusnõukogu juhtnõoridele¹ vastavalt:

„Euroopa Teadusuuringute Nõukogu (ETN) missiooniks on toetada tiptasemel teadust kõigis teaduse ja uurimistöo valdkondades. Sellise teaduse väljundiks on uued teadmised, ideed ja arusaamad; ETN eeldab, et tema poolt toetatud teadlased publitseerivad need väljundid eelretsenseeritavates artiklites ja monograafiates. ETN leiab, et neile materjalidele vaba elektroonilise juurdepääsu võimaldamine on kõige efektiivsem viis kindlustamaks, et Nõukogu poolt rahastatavate teadusuuringute tulemusi on võimalik kätte saada, lugeda ja kasutada edasise uurimistöo alusena. [...] Seetõttu toetab ETN teadustulemustele avatud juurdepääsu põhimõtet ja peab seda oma missiooni põhiliseks osaks.“

Programmi Horisont 2020 alusel peavad ETNi grantide² saajad **kindlustama avatud juurdepääsu (tasuta elektroonilise juurdepääsu kõigile kasutajatele) kõigile granditulemustega seotud eelretsenseeritud teaduspublikatsioonidele**. Avatud juurdepääsu publikatsioonidele reguleerivad üksikasjalikud nõudmised, mida võib leida Horisont 2020 ETNi toetuslepingu näidise põhisätetes (Artikkel 29.2).

Teadusandmete haldamine ja jagamine

Teadusandmete kohta annavad ETNi Teadusnõukogu juhtnõorid edasisi selgitusi:

„Euroopa Teadusuuringute Nõukogu toetab teadusandmetele avatud juurdepääsu põhiprintsiipi. Seetõttu soovitab ta kõigil enda poolt toetatud teadlastel järgida parimat praktikat ja alal hoida kõik failid teadusandmetega, mida nad on oma töö käigus loonud ja kasutanud ning olla valmis neid andmeid alati teiste teadlastega jagama juhul, kui neid ei seo autoriõiguse piirangud, konfidentsiaalsusenõuded või lepingutingimused.“

Tööprogrammi 2016 käigus ETNi grandit saanud teadlased võivad igaüks üksikult ja vabatahtlikult liituda Horisont 2020 Avatud Teadusandmete pilootprojektiga, et hõlbustada oma teadustöö käigus loodud teadusandmete kättesaadavust, taaskasutamist ja säilitamist. Selle valiku teinud grandisaajad peaksid hoolikalt tutvuma Horisont 2020 ETNi toetuslepingu näidise põhisätete artiklis 29.3 ära toodud täiendavate kohustustega, mis kehtivad pilootprogrammiga liitunud projektidele. Tööprogramm 2017 laiendab Avatud Teadusandmete pilootprojekti nii, et see haarab kõiki Horisont 2020 teemasid ja avatud juurdepääs muutub uurimistöo käigus loodud teadusandmete puhul vaikimisi ettemääratud tingimuseks. Grandisaajad võivad siiski oma töö igas etapis sellest valikust loobuda ja vabaneda kõigist teadustöö käigus loodud digitaalsetele teadusandmetele avatud juurdepääsu võimaldamise kohustustest. Tutvuge ka [ETN andmehaldusplaani näidise/mudeliga](#).

---

¹ Open Access Guidelines for research results funded by the ERC (revised February 2016)

² Välja arvatud ETNi väikese väärtusega grandid except for ERC Low-value Grants Selle nõude täitmiseks peavad grandisaajad kindlustama, et nende publikatsioonid on võimalik võrgus lugeda, alla laadida ja välja trükkida (tasuta online juurdepääs kõigile kasutajatele). Grandisaajaid innustatakse pakkuma veel täiendavaid õigusi, mis muudaks andmed veel kasulikumaks (näit. õigus kopeerida, levitada, otsida, linkida, sorida ja kaevandada)

Rakendamine

Avatud juurdepääs eelretsenseeritavatele teaduspublikatsioonidele.

Grandilepingu artikkel 29.2 sätestab üksikasjalikult teadusandmetele avatud juurdepääsuga seotud juriidilised nõudmised: Horisont 2020 programmis **peab iga grandisaaja kindlustama repositooriumite kaudu avatud juurdepääsu kõigile projekti tulemustega seotud eelretsenseeritavatele teaduspublikatsioonidele** (lisaks ajakirjaartiklitele ka konverentsimaterjalidele ja mahukamatele publikatsioonidele nagu monograafiad, raamatupeatükid, toimetatud teosed, jne.) Juurdepääs tuleb võimaldada kas teksti publitseeritud variandile või eelretsenseeritud ja avaldamiseks vastu võetud käsikirja viimasele variandile.

Publikatsioonidele avatud juurdepääsu kohustuse täitmine koosneb kolmest etapist:

1. Publikatsiooni hoiustamine repositooriumis (*online* arhiiv)
2. Avatud juurdepääsu liigi valimine (roheline või kuldne avatud juurdepääs)
3. Publikatsioonidele avatud juurdepääsu võimaldamine

Allpool selgitatakse neid etappe täpsemalt. Nad võivad, aga ei pea toimuma samaaegselt, sõltuvalt valitud avatud juurdepääsu liigist ja sellest, kas kehtib embargoperiood.

1. etapp – publikatsiooni hoiustamine repositooriumis.

Grandisaajad peavad hoiustama publikatsiooni elektroonilise koopia sobivas repositooriumis. Publikatsioonid peavad olema masinloetavad, s.t. formaadis, mida arvuti mõistab ja saab kasutada. Seepärast tuleb nad hoiustada kas standardiseeritud või mõnes muus avalikult kasutatavas tekstifaili formaadis, et igaüks saaks nende dokumentidega tegelemiseks uusi vahendeid välja töötada. Trükitud publikatsioonide skaneeritud variandid ei täida seda nõudmist.

Hoiustamine on kohustuslik sõltumata valitud avatud juurdepääsu liigist. Seda tuleb teha nii kiiresti kui võimalik ja hiljemalt teksti avaldamisel.

Grandisaaja peab püüdma publikatsiooniga samal ajal hoiustada ka teadusandmed, mis on vajalikud hoiustatud publikatsioonis esitatud tulemuste kinnitamiseks (alusandmed), ideaalis – andmerepositooriumisse. See on äärmiselt soovitatav, kuid mitte kohustuslik³. Grandisaajatel soovitatakse võimaldada avatud juurdepääs ka neile andmetele, kuid nad pole kohustatud seda tegema.

ETN soovib ETNi poolt finantseeritud teadlastel tungivalt kasutada oma publikatsioonide hoiustamiseks erialaspetsiifilisi repositooriume.

* Eluteaduste soovitatav repositoorium on Europe PubMed Central. Füüsikalistele ja inseneriteadustele soovitatakse repositooriumi arXiv. Sotsiaal- ja humanitaarteadustele ETN praegu konkreetset repositooriumi ei soovita.

* OAPEN Library on soovituslik repositoorium monograafiatele, raamatupeatükkidele ja muudele mahukatele publikatsioonidele.

---

³ Pange siiski tähele, et ORD pilootprojektis osalevatele projektidele ON hoiustamine ja avatud juurdepääsu võimaldamine ka andmete aluseks olevatele publikatsioonidele kohustuslik. Seda on siin juhtnöörides edaspidi täpsemalt selgitatud.

* Kui sobivat erialaspetsiifilist repositooriumi ei leidu, peaksid teadlased hoiustama oma publikatsioonid institutsionaalsetesse või tsentraliseeritud repositooriumitesse, nagu Zenodo. Sellised hoiustamiskohti nagu Research Gate või Academia.edu, kus kasutajad peavad sisule juurde pääsemiseks registreeruma ei peeta repositooriumiteks. Ka publikatsioonide postitamine isiklikule, institutsionaalsele või mingi projektiga seotud kodulehele või nende hoiustamine avalikult juurdepääsetaval Dropboxi kontol ei vasta nõudmistele.

2. etapp – avatud juurdepääsu liigi valimine

Grandisaajad valivad kasutamiseks ühe kahest peamisest avatud juurdepääsu liigist, mõlemad on võrdselt kehtivad:

1. Roheline avatud juurdepääs (ise-arhiveerimine): autor või tema esindaja teeb publitseeritud töö või eelretsenseeritud ja avaldamiseks vastu võetud lõpliku käsikirja mõnes *online* repositooriumis tasuta avalikult kättesaadavaks. Mõned kirjastajad soovivad, et avatud juurdepääs hakkaks kehtima alles pärast embargoperioodi lõppu.

2. Kuldne avatud juurdepääs (avatud juurdepääsuga publitseerimine): kirjastaja teeb publitseeritud töö avatud juurdepääsuga kättesaadavaks vahetult pärast avaldamist. Kõige tavalisem ärimudel põhineb autori ühekordsel maksel (üldiselt nimetatakse seda artikli või raamatu avaldamistasuks). Kuldse avatud juurdepääsuga publitseerimise kulud on võimalik katta ETNi grantidega juhul, kui need kulud tekivad projekti kestel.

3. etapp – hoiustatud publikatsioonidele juurdepääsu võimaldamine

Grandisaajad peavad **kindlustama oma publikatsioonide hoiustatud variantidele avatud juurdepääsu** väljavalitud repositooriumi kaudu. Avatud juurdepääs tuleb võimaldada nii kiiresti kui võimalik ja mitte mingil juhul hiljem kui kuus kuud alates avaldamiskuupäevast. Sotsiaal- ja humanitaarteadustes on vastuvõetav ka kuni kaheteistkuuline viivitus. Kuldse avatud juurdepääsuga avaldatud publikatsioonidele tuleb avatud juurdepääs hoiustatud variandile võimaldada vahetult pärast avaldamist.

Kui grandisaajad ei saa võimaldada pärast projekti lõppu avaldatud publikatsioonidele maksimaalse vastuvõetava embargoperioodiga avatud juurdepääsu ilma, et tekiks täiendavaid kulusi, on vastuvõetav ka üldiselt pikema embargoperioodiga roheline avatud juurdepääs.

Hoiustatud publikatsiooni leidmise hõlbustamiseks peavad grandisaajad repositooriumi kaudu kindlustama avatud juurdepääsu ka hoiustatud publikatsiooni identifitseerivatele bibliograafilistele metaandmetele. Metaandmete hulka peab lihtsa ja püsiva viitamise võimaldamiseks kuuluma ka püsiidentifikaator (Digital Object Identifier, DOI).

Euroopa Komisjon julgustab autoreid jätma oma tööde autoriõigusi endale ja andma kirjastajatele sobivaid litsentse. Kasulikke litsenseerimislahendusi pakub [Creative Commons](#) (nagu näiteks [CC BY](#)). Seda tüüpi litsents on hea seaduslik vahend, millega saab pakkuda avatud juurdepääsu selle kõige laiemas mõttes.

Avatud juurdepääs teadusandmetele

Programmi Horisont 2020 kaudu on Euroopa Komisjon jätkuvalt propageerinud avatud juurdepääsu Horisont 2020 projektidega loodud digitaalsetele teadusandmetele ja nende taaskasutamist läbi Avatud Teadusandmete Pilootprojekti (Open Research Data Pilot – ORD Pilot), mis järgib FAIR andmete põhimõtet, et kõik teadusandmed peavad olema leitavad (*Findable*), kättesaadavad (*Accessible*), koostalitlusvõimelised (*Interoperable*) ja taaskasutatavad (*Reusable*). Teadusandmete hulka kuuluvad näiteks statistika, katsetulemused, mõõtmised, välitöödel tehtud vaatlused, küsitluste tulemused, intervjuude lindistused ja igasugused kujutised. Pilootprojekti käigus tuleb võimaldada avatud juurdepääs andmetele, mis on vajalikud teaduspublikatsioonides esitatud tulemuste kinnitamiseks. Ka muud andmehaldusplaanis näidatud andmed peavad olema kättesaadavad.

ORD Pilootprojekti osalevatele projektidele esitatavad juriidilised nõudmised on ära toodud grandilepingu artiklis 29.3: grandisaaja peab hoiustama andmed teadusandmete repositooriumis, et kõik kasutajad saaksid neid tasuta kätte saada, kaevandada, kasutada, reprodutseerida ja levitada. ETNi Tööprogrammi 2016 projektide puhul lisatakse artikkel 29.3 grandilepingusse ainult juhul, kui grandisaaja on otsustanud osaleda ORD Pilootprojekti. Alates ETNi Tööprogrammist 2017, on artikkel 29.3 lisatud juba kõikide projektide grandilepingutesse⁴.

Pärast projekti algust peavad ETNi grandisaajad, kes osalevad ORD pilootprojekti, koostama **andmehaldusplaani (AHP)** (*Data Management Plan – DMP*). See on lühike plaan, mis näitab milliseid andmehulki projekt loob või töötleb, kas ja kuidas need andmed kättesaadavaks tehakse ja kuidas neid kureeritakse, ladustatakse ja säilitatakse. AHP peab sisaldama ka infot tundlike andmete kaitsemeetmete kohta.

ETNi projektidele lisatav andmehaldusplaani peab sisaldama järgmisi punkte:

1. Andmete leitavaks muutmine.
2. Andmete avatult juurdepääsetavaks muutmine.
3. Andmete ristkasutatavaks muutmine.
4. Andmete taaskasutamise laiendamine.
5. Ressursside jaotamine ja andmete turvalisus.

Andmehaldusplaani peab ka täpsustama, millised andmehulgad jäävad suletuks ja põhjendama, miks neile juurdepääsu ei avata (näiteks, kui juurdepääs teatavatele andmetele võib ohustada projekti eesmärkide saavutamist või mingeid loodud andmeid peetakse tundlikeks, jne.)

Andmehaldusplaani esimene variant tuleb esitada kuue kuu jooksul alates projekti alustamisest. Plaani tuleb projekti käigus täiendada ja ajakohastada (s.t. täpsemaks muuta).

Pilootprojekti osaleda otsustanutele ei eraldata andmehaldusega seotud tegevuste jaoks **täiendavat finantseeringut**. Teadusandmetele avatud juurdepääsu võimaldamisega seotud kulud võib käsitleda grandis osana, sõltumata pilootprojekti osalemisest, juhul kui järgitakse

---

⁴ ERC proof of concept" grandid ei kuulu ORD pilootprojekti

üldisi grandilepingus toodud kõlblikkusetingimusi.

Avatud teadusandmete pilootprojekti osalejad peavad läbima kolm järgnevat etappi:

1. Hoiustama teaduspublikatsioonides esitatud tulemuste kinnitamiseks vajalikud teadusandmed, kaasa arvatud nendega seotud metaandmed, repositooriumisse niipea kui võimalik.
2. Kindlustama, et kolmandatel isikutel oleks võimalik neid teadusandmeid kätte saada, kaevandada, kasutada, reprodutseerida ja levitada (kasutajale tasuta), näiteks lisades hoiustatud andmetele [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY\)](#) või loobudes CC0 tööriista kasutades kõigist autoriõiguse ja andmebaasi kaitsega seotud huvidest.

[EUDAT B2SHARE](#) tööriistas on sisemine litsentsiviisard, mis hõlbustab teadusandmete jaoks sobiva litsentsi valimist.

3. Pakkuma valitud repositooriumi kaudu infot tööriistadest, mille abil grandisaajatel on võimalik oma tulemusi kinnitada, näit. spetsialiseeritud tarkvara või tarkvara kood, algoritmid ja analüüsiprotokollid. Kus võimalik, tuleb need tööriistad ka kaasa anda.

ORD pilootprojekti osalemisest loobumine

ORD pilootprojekti osalemine on paindlik, see ei tähenda, et kõik teadusandmed peavad olema avatud, vaid järgitakse põhimõtet „nii avatud kui võimalik, nii suletud kui vajalik“. Grandisaajatel on samuti võimalik oma grandis igas etapis pilootprojektist täielikult loobuda (enne või pärast grandis allkirjastamist) ja kõigist sellega seotud kohustustest tagasiulatavalt vabaneda. Sellisel juhul eemaldatakse artikkel 29.3 grandilepingust. ETNi **grandisaajad ei pea põhjendama**, miks nad pilootprojektist loobuvad.

Viited ja tugi

- ETNi Teadusnõukogu juhtnõõrid: Guidelines issued by the ERC Scientific Council: [Open Access Guidelines for researchers funded by the ERC \(revised February 2016\)](#)
- [ERC Model Grant Agreement for frontier research grants](#)
- [Horizon 2020 Annotated Grant Agreement](#) – ETNi spetsiaalsed kommentaarid artiklitele 29.2 ja 29.3 (lk. 363-365).
- [Open Access section](#) of the ERC website ETNi võrguleheküljel
- ETNi poolt soovitatud publikatsioonide repositooriumid
  - [Europe PubMed Central](#)
  - [arXiv](#)
  - [OAPEN library](#)
  - [Zenodo](#)

Juba omandatud kogemuste põhjal jätkab ETNi täitevasutus suuniste pakkumist täiendades ja kaasajastades siinseid juhtnõõre. Konkreetseid probleeme võidakse lahendada ka neile pühendatud KKK rubriigis.

Kui teil on ETNi projektidega seotud küsimusi avatud juurdepääsu või avatud teadusandmete pilootprojekti kohta, kontakteeruge ETNi avatud juurdepääsu toetusmeeskonnaga ERC-OPEN-ACCESS@ec.europa.eu.